

Náttúruverndarstofnun

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b,
105 Reykjavík

Garðabær, 4. mars 2025
202502-0049/A.B.
08.03

Efni: Mat á umhverfisáhrifum - Umsögn um umhverfismatsskýrslu - Holtavörðuheildarlína 3

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 11. febrúar sl. þar sem óskað var umsagnar Náttúruverndarstofnunar um ofangreinda matskýrslu.

Framkvæmdarlýsing

Í erindinu kemur fram að Landsnet áformar að leggja 220 kV háspennulínu frá fyrirhuguðu tengivirki á Holtavörðuheidi að Blöndustöð. Þrír megin valkostir eru til skoðunar í umhverfismatinu ásamt útfærslum á þeim og er lengd valkostanna milli 80-115 km. Aðalvalkostir Landsnets eru annars vegar útfærsla af leið D1 sem kallaður hefur verið D hnykkur og hins vegar leið A3.

Holtavörðuheildarlína 3 er mikilvægur hluti af nýrri 220 kV kynslóð byggðalínu sem ætlað er að tengja saman landshluta með öruggum hætti, frá Hvalfirði í Fljótisdalshérað.

Meginflutningskerfi raforku á Íslandi er kerfi raflína sem flytur orku umhverfis landið. Þetta kerfi er í daglegu tali kallað byggðalína eða byggðalínuhringur. Í núverandi byggðalínu er nánast ekkert svigrúm fyrir tengingar nýrra notenda eða orkuframleiðslueininga. Mynd 1 sýnir tiltæka afhendingargetu flutningskerfisins árið 2023 þar sem rauð ljós tákna að afhendingargetan sé lítil sem engin og blá ljós þegar afhendingargetan er mjög mikil. Með tilkomu nýrrar kynslóðar byggðalínu verður flutningsgetan milli landshluta stórukin, sem skilar sér m.a. í bættu afhendingaröryggi og betri nýtingu orkuauðlinda þjóðarinnar. Eins og hefur komið fram er Holtavörðuheildarlína 3 hluti af þessari nýju kynslóð.

Aðrar línur sem tilheyra þessum flokki eru Holtavörðuheildarlína 1, Blöndulína 3, Hólasandslína 3 og Kröflulína 3. Tvær síðastnefndu eru komnar í rekstur og hinar í undirbúningi. Mynd 2 sýnir hvernig tiltæk afhendingargeta flutningskerfisins verður árið 2030 þegar báðar 220 kV Holtavörðuheildarlínurnar og 220 kV Blöndulína 3 eru komnar í rekstur.

Núverandi raflínur í Húnabyggð og Húnaþingi vestra eru Blöndulína 1 og Laxárvatnslína 1, sem eru reknar á 132 kV spennu. Þær munu áfram sinna mikilvægu hlutverki í flutningskerfinu. Þær verða öflugar tengingar við þéttbýlisstaðina á Norðurlandi vestra og

Náttúruverndarstofnun

styrkja tengingu við Vestfirði. Samkvæmt áformum Landsnets munu línurnar standa áfram sem loftlínur og verður viðhaldið í framtíðinni eftir því sem þörf er á.

Valkostir

Í greinargerð eru lagðir fram tveir aðalvalkostir sem eru annars vegar útfærsla af leið D1 sem kallaður hefur verið D hnykkur og hins vegar leið A3.

Leið D fer um núverandi mannvirkjabelti sem er þegar raskað, sem einkennist af landbúnaðarlandi, túnum, þjóðvegum, rafmagnslínum, efnistökusvæðum, byggingum og öðrum mannvirkjum.

Leið A fer um óraskað svæði sem einkennist af óbyggðum, votlendi, fuglasvæðum, víðernum og heiðarlandslagi.

Að mati Náttúruverndarstofnunar mun tillaga A3 hafa mun neikvæðari áhrif á þá umhverfisþætti sem fjallað er um í umhverfismatskýrslu.

Því leggur Náttúruverndarstofnun ríka áherslu á að valin verði sú leið sem fylgir núverandi mannvirkjabelti þegar farið er í gerð skipulags og gefið út framkvæmdarleyfi.

Lífriki

Náttúruverndarstofnun fagnar að sjá vandaða og ítarlega vinnu við valkostagreiningar lagða fram. Út frá þeirri greiningu er ljóst að leiðir einkenndar með bókstafnum D eru líklegri til að hafa minni áhrif á lítt raskað lífríki.

Af þeim línuleiðum sem til umfjöllunar eru sneiðir leið D best frá svæðum á náttúruminjaskrá. Leiðir A og B eru hinsvegar nær alfarið innan svæða sem tilnefnd hafa verið á framkvæmdaráætlun náttúruminjaskrár (B-hluti) en það eru svæðin Arnarvatnsheiði auk Grímstunguheiði-Blanda. Leið D2 fer yfir Hrótafjarðarháls en hann tilheyrir tillögusvæði til B-hluta Arnarvatnsheiði. Leið D fer svo yfir Hóp-Vatnsdalur sem er svæði sem er einnig tilnefnt á B-hluta náttúruminjaskrár auk þess sem Eylendið, Flóðið og Húnavatn eru skráð á C-hluta náttúruminjaskrár.

Áhrif á líffræðilega fjölbreytni verða alltaf talsverð í verkefni af þessari stærðargráðu. Þau verndarsvæði sem nefnd hafa verið, eru tilnefnd vegna sérstakra vistgerða sem mikilvægt er að hlúa að m.a. vegna mikilvægrar þjónustu vistkerfa, sjaldgæfi eða viðkvæmi. Það er því mikilvægt að framkvæmdir sneiði eins og kostur er framhjá slíkum svæðum og ef nauðsynlegt er fara inná slík svæði skal leita allra leiða til að halda öllum áhrifum og raski í algeru lágmarki. Þessi verndarsvæði eru einnig mikilvægur hluti af alþjóðlegum skuldbindingum ríkisins svo sem Bernarsamningnum og samningi Sameinuðu þjóðanna um líffræðilega fjölbreytni.

Fuglar gætu orðið fyrir alvarlegum áhrifum af fyrirhugaðri línu. Arnarhreiður við línuleiðir A og B kallar á sérstaka varkárni og nauðsynlegt að skoða leiðir til að sneiða hjá því hreiðri ef önnur hvor þeirra línuleiða verða valdar. Allar leiðir fara í gegnum mikilvæg fuglasvæði og jákvætt að Landsnet ætli að skoða leiðir til koma í veg fyrir flug fugla á línur.

Lífriki í vatni var ekki rannsakað sérstaklega fyrir skýrslu um mat á umhverfisáhrifum en unnið með gögn er varða stjórn vatnamála og vatnsvernd. Oftast eru áhrif loftlína ekki talin mikil

Náttúruverndarstofnun

á vatnalífríki en engu að síður þarf að þvera vatnsföll, vinna efni nálægt bökkum þeirra og fleira. Huga þarf vel að tímasetningum fyrir þveranir, oft er miðað við hagsmuni veiðimanna með að vinna sem minnst við ár og vötn á veiðitímabilum, en mikilvægt að muna að utan veiðitíma eru hrogn og seiði ofan í botnmölinni og afar viðkvæm fyrir öllu raski. Eins þarf að huga vel að staðsetningu mastra nálægt vatnsföllum. Farvegur áa getur tekið breytingum og geta möstur þá endað á vatnsbakka.

Gróður mun raskast við þessa framkvæmd án tillits til hvaða leið verður farin. Línuleið D mun raska gróðri á ræktarlöndum en A og B munu raska gróðri sem er í dag ekki mikið raskaður af manna völdum.

Landslag, ásýnd og óbyggð víðerni

Náttúruverndarstofnun bendir á 1. mgr. 1. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013 sem kveður á um að markmið laganna er að vernda til framtíðar fjölbreytni íslenskrar náttúru, þar á meðal líffræðilega og jarðfræðilega fjölbreytni og fjölbreytni landslags. Einnig bendir stofnunin á 3. gr. sömu laga um verndarmarkmið fyrir jarðminjar, vatnasvæði, landslag og víðerni sem kveður m.a. á um að varðveita skuli landslag sem er sérstætt eða fágætt eða sérlega verðmætt vegna fagurfræðilegs og/eða menningarlegs gildis og að standa vörð um óbyggð víðerni landsins.

Að mati Náttúruverndarstofnunar er áhrifamat vegna landslags, ásýndar og óbyggðra víðerna vel unnið. Lega valkosta A og B er um mjög víðáttumikil ósnortin heildstæð vistkerfi, sérstætt landslag og víðerni. Náttúruverndarstofnun tekur undir niðurstöður um áhrif valkostanna á óbyggð víðerni (tafla 15.6 í umhverfismatsskýrslu) þar sem valkostir D-hlykkur og D3 hafa lítil áhrif á beina skerðingu víðerna en valkostir A og B hafa mikil áhrif sem breytir lykileinkennum landslags heiðanna. Náttúruverndarstofnun áréttar mikilvægi þess að standa vörð um óbyggð víðerni landsins og þeim hlíft við tæknilegum ummerkjum svo sem raflínum.

Valkostir D liggja um svæði þar sem nú þegar gætir áhrifa mannvirkja og mannvistarlandslags og um svæði þar sem nú þegar gætir áhrifa raflínu.

Í ljósi ofangreinds og áhrifamati umhverfismatsskýrslu Landsnets telur Náttúruverndarstofnun telur valkost Dh vænlegri kost en A3 þar sem A3 krefst töluverðs óafturkræfs rasks á ósnortnu svæði.

Virðingarfyllst,

Axel Benediktsson

sérfræðingur

Ingibjörg Marta Bjarnadóttir

sérfræðingur